

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ПІДПРИЄМНИЦТВА

Горбалуک Я.В.

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»

Зовнішньоекономічна діяльність є одним з найголовніших напрямків розвитку більшості сучасних країн, виробництво яких неможливе всередині країни, також доходів від експортно-імпортних операцій. Для багатьох країн, де з певних причин відсутні виробничі процеси, зовнішньоекономічна діяльність – єдиний спосіб забезпечення себе необхідними товарами.

Причинами зовнішньоекономічної діяльності стають економічні і природні ресурси, розподілені нерівномірно, а також виробництво товарів, що вимагає новітніх технологій. Взаємодія з іншими країнами є вигідною і для України, зовнішньоекономічна діяльність стимулює економічне зростання. Тому Україні просто необхідні зовнішньоекономічні зв'язки і торгові стосунки з іншими країнами світу.

Зовнішньоекономічна діяльність України привертає до себе підвищену увагу. І це закономірно, оскільки Україна займає одно з перших місць у світі за показником співвідношення об'єму зовнішньоторгового обігу до ВВП. Зовнішньоторговий обіг України практично співпадає з її ВВП, а це означає, що вагома частка українського бізнесу так чи інакше пов'язана із зовнішньоекономічними операціями.

Істотним в налагодженні зовнішньоекономічних зв'язків є те, що на цей процес не можуть не діяти процеси посилення інтеграційних явищ і глобалізації світової економіки, яка насправді єдина інтегрована система з певними властивими їй тенденціями.

Глобалізація економічної діяльності є однією з головних тенденцій у розвитку сучасного світу, яка істотно впливає не лише на економічне життя, але й має політичні (внутрішні та міжнародні), соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчують на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в міжнародну економіку.

По-перше, це загальнопланетарний процес інтернаціоналізації міжнародної економіки як логічний результат взаємодії національних економік, їх взаємного проникнення і переплетіння.

По-друге, це універсалізація або гомогенізація економічного життя, яке під впливом обміну товарами, факторами виробництва, знаннями, культурними здобутками все більше тяжіє до єдиних стандартів, принципів, цінностей [1].

Хоча глобалізація економічної діяльності розгортається на двох рівнях (мікро- і макроекономічному), основні процеси в ринковій економіці ініціюються і розвиваються передусім на рівні самостійних суб'єктів господарювання. Саме вони встановлюють виробничі, торгові, науково-технічні, фінансові зв'язки зі своїми зарубіжними партнерами, створюють або купують компанії в інших країнах, формують транснаціональні корпорації і банки, міжнародні альянси і синдикати.

Головною особливістю глобалізації на мікроекономічному рівні є передусім загальна стратегічна орієнтація компаній на ринки збуту по всьому світі, на такі ж джерела постачання, а також, звичайно, на розміщення виробництва в різних країнах. Цей перелік основних рушійних сил глобалізації відображає переважаючу послідовність у розвитку цього процесу: збут – постачання – виробництво.

До останнього часу вважалося, що головними суб'єктами глобалізації є країни. Але дослідження останнього десятиріччя показали, що реальний контроль над процесами глобалізації все більше переходить до світової промислово-фінансової еліти в особі глобальних корпорацій і глобальних банків. Так, за даними Світового банку, до 100 найбільших суб'єктів міжнародної економіки за розмірами ВВП (доданої вартості) належать 51 транснаціональна корпорація та 49 держав. Обороти найбільших з ТНК можна порівняти із ВВП таких розвинених країн, як Франція, Нідерланди, Швеція, Австралія, Канада. Отже, міжнародні економічні відносини в сучасних умовах глобалізації все більше набувають форми транснаціоналізації, розвиваються на мікрорівні, тобто рівні міжнародних корпорацій. Саме підприємство, а не держава стає головним суб'єктом зовнішньої економіки [1].

Проте, разом з диференціацією товарного виробництва і регіоналізацією світового ринку спостерігається інтенсифікація економічної інтеграції і розширення світової ринкової системи, яке супроводжується стандартизацією потреб, нарощуванням міграційних процесів, розширенням існуючих економічних об'єднань (СОТ, ЄС) і створенням нових (Євразійського єдиного економічного простору, Загальноамериканської зони вільної торгівлі та ін.). Інтенсифікація глобалізаційних процесів і посилення протиріччя між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, агресивна конкуренція перших по відношенню до інших на внутрішніх і зовнішніх ринках дозволяє транснаціональним компаніям необмежено експлуатувати ресурси менш розвинених країн і регіонів.

Процес глобалізації призводить до все більшого розмивання національних суверенітетів, зростання прошарку національної космополітичної олігархії, для якої національні інтереси не мають ніякої цінності, а реальна влада в такій ситуації зосереджується у світових фінансових структурах (Всесвітній банк, Міжнародний валютний фонд та ін.), транснаціональних компаніях, які нікому не підконтрольні.

Залишаючись недостатньо інтегрованою в міжнародну економіку, маючи дефіцит і низький рівень використання наявних ресурсів, потужний науковий потенціал і займаючи одно з перших місць у світі по загальній вченості і професійній підготовці фахівців, Україна виявилася перед загрозою втрати економічній незалежності, що пов'язано з глобалізацією світової економіки і її протиріччями.

Слід також відмітити, що у зв'язку з кон'юктурою світового ринку, що несприятливо складається для України, а також з у зв'язку з руйнуванням виробничого потенціалу української паливно-добувної і металопереробної

промисловості, традиційна зацікавленість її в просуванні на зовнішні ринки товарів продовольчої групи, а також продуктів виробництва чорної і кольорової металургії, вугільної і хімічної промисловості має явну тенденцію до зниження.

Україні необхідно виходити з того, що зовнішньоекономічна діяльність, що об'єднує усі види господарської діяльності, пов'язані з участю країни в міжнародному розподілі праці, є невід'ємною частиною усієї господарської діяльності держави.

У сучасних умовах, які характеризуються падінням виробництва, дестабілізацією фінансової системи країни, широкою лібералізацією зовнішньоекономічної діяльності, що означає, по суті, ліквідацію державної монополії на зовнішню торгівлю та ін. види зовнішньоекономічної діяльності, необхідно визначити ті форми і методи впливу на господарюючі суб'єкти – учасників зовнішньоекономічної діяльності, які були б здатні забезпечувати захист державних інтересів.

Відсутність належного порядку в зовнішньоекономічній сфері діяльності, необґрунтоване послаблення державного контролю в цій області зумовлює негативний вплив на розвиток національної економіки, призводить до значного відтоку капіталу з країни, оскільки нестабільне політико-економічне положення в Україні не може стимулювати виробничі капіталовкладення. І в цих умовах лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, неефективність державного валютного контролю привели до «витоку» капіталів з України. До того ж «знецінюється» і сам курс на лібералізацію зовнішньоекономічної діяльності: безглуздо стимулювати експорт, якщо валютні доходи осідають за кордоном і не вкладаються в українську економіку.

Тому необхідно скоректувати політику лібералізації зовнішньоекономічної діяльності у бік чіткішої і раціональнішої організації державного контролю зовнішньоекономічної діяльності, який, з одного боку, повинен забезпечити захист державних інтересів, а з іншого боку, не порушувати дії суб'єктів господарської діяльності, як з економічної, так і з правової точок зору.

Література:

1. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. – М.: ЦНЛ, 2006. – 792 с.

2. Зінь Е.А., Дука Н.С. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник – К.: Вид-во «Кондор», 2009. – 432 с.

3. Манекин Р.В. Экономическое положение на Украине: внешнеэкономический аспект. Доклад на форуме «Украина – стратегический партнер, геополитический конкурент или враждебное государство?» // Страны СНГ. Русские и русскоязычные в новом зарубежье. Информационно-аналитический бюллетень. – 2000. – Москва: Институт диаспоры и интеграции (Институт стран СНГ). – №5 (05 мая). – С.53–54. – [Полнотекстовая версия].

Науковий керівник: асистент **Павленко О.В.**, Державний ВНЗ «Національний гірничий університет».